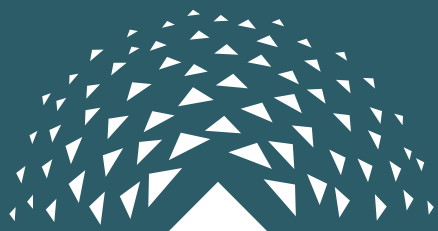


**Nyugat-balkáni politikai-gazdasági körkép
és a magyar gazdasági jelenlét**

Political and Economic Overview
of the Western Balkans and the Hungarian Economic

ÁRMÁS JULIANNA – NÉMETH FERENC



KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

dr. Márkus László

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Ármás Julianna, Németh Ferenc, 2021.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2021.41>

Összefoglalás: A Nyugat-Balkán számos politikai és gazdasági problémával néz továbbra is szembe. Az uniós perspektíva, a régió fizikai közelsége és jogi integrációja a belső piachoz, a makrogazdasági stabilitás és az alacsony munkaerőköltségek azonban ezen negatívumokat képesek ellensúlyozni, egyben pozitívan hathatnak a külföldi működőtőke-bevonásra is. A magyar gazdasági jelenlét növelése, egyben a Nyugat-Balkán fejlődése érdekében célszerű az EU-integráció gyorsítása, a geopolitikai feszültség oldása, illetve a nemzetgazdasági reformok támogatása.

Kulcsszavak: Nyugat-Balkán, Magyarország, gazdasági helyzet, EU-integráció.

Abstract: *The Western Balkans continue to face several political and economic problems. The EU perspective, its physical proximity and legal integration to the common market, the macroeconomic stability, and low labour costs, however, can offset these negatives and boost foreign direct investments. To increase the Hungarian economic presence and, at the same time, develop the Western Balkans economically, it is expedient to accelerate EU integration, to reduce geopolitical tensions, and to support national economic reforms.*

Keywords: *Western Balkans, Hungary, economic outlook, EU integration.*

BEVEZETÉS

A Nyugat-Balkán – a közel 18 milliós felvevőpiacával – egy olyan térség, ahol Magyarország jelentős gazdasági szereplőként tud jelen lenni. Gazdasági jelenlétünket földrajzi közelségünk, történelmi és kulturális kapcsolataink (hely- és – kismértékben – a nyelvismeretünk) és a jó politikai kapcsolataink egyaránt segíthetik. A gazdasági térnyerést a nyugat-balkáni piaci környezet is elősegíti: míg a hagyományos FDI-kibocsájtó országok (gazdasági) jelenléte csökkenő tendenciát mutat, addig a magyar termék- és szolgáltatásexport, valamint az FDI-állomány számottevő növekedést ért el 2015 és 2020 között. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk azon politikai és gazdasági tényezőket (elsősorban a teljes jogú uniós tagság egyre távolabb kerülő ígéretét), amelyek a Nyugat-Balkán aktuális és várható dinamikáját befolyásolhatják.

Az elemzésben először áttekintjük a Nyugat-Balkán politikai és gazdasági helyzetét, hangsúlyt fektetve azon tényezőkre és folyamatokra, amelyek hatással vannak (vagy lehetnek) a magyar gazdasági érdekeltségre. Ezt követően Magyarország már meglévő gazdasági jelenlétének áttekintésére, valamint az azt támogató intézményi struktúra bemutatására kerül sor.



POLITIKAI ÉS GAZDASÁGI HELYZET A NYUGAT-BALKÁNON

POLITIKAI HELYZET

A Nyugat-Balkán legnagyobb politikai előnye az uniós perspektívában és a régió egyes országainak NATO-tagságában rejlik. Negatívumként hozható fel a megoldatlan bilaterális problémák (elsősorban Koszovó helyzete) mellett a nagyhatalmi versengés kiéleződése az elmúlt években.

A NATO-tagság a balkáni országok számára nemcsak presztízserővel, hanem jelentős politikai előnnyel és gazdasági hozzáadékkal is bír. A katonai szövetségbe való belépés előtt az államok szignifikáns belső reformokat hajtanak végre, a tagság hozományaként pedig intézményesített úton is bekerülnek a nyugati érdekszférába. A katonai szövetségnek a hat nyugat-balkáni állam közül három tagja – Albánia (2009), Montenegró (2017) és Észak-Macedónia (2020) –; Bosznia-Hercegovina (a továbbiakban: Bosznia), Szerbia és Koszovó csatlakozása belátható időn belül nem várható. Szerbia a katonai semlegességére hivatkozva [nem kíván](#) tagja lenni a Szövetségnek, Boszniában pedig nincs politikai konszenzus – a Boszniai Szerb Köztársaság (*Republika Srpska*) miatt – a tagság kérdésében. Koszovó esetében, ahol lenne politikai akarat a NATO-tagsághoz, a négy, az ország függetlenségét nem elismerő NATO-tagállam (Görögország, Románia, Spanyolország és Szlovákia) zárja ki a csatlakozás lehetőségét. Így a Szövetség biztosította védőhálótól Belgrád, Szarajevó és Pristina eszik, bár ez utóbbi kettő a békefenntartók jelenlétén keresztül mégis részesül védelmi garanciában.

A Nyugat-Balkán jelenleg az egyetlen olyan országcsoporthoz tartozik, amelynek még reális esélye van a teljes jogú uniós tagság elérésére. Az EU-integráció dinamikája az elmúlt években azonban jelentős lassulást mutat: a két élvonalas, Montenegró és Szerbia csatlakozási folyamata [megtorpant](#), Albánia és Észak-Macedónia továbbra is a csatlakozási tárgyalások [elindultára](#) vár, miközben Bosznia és Koszovó csak potenciális tagjelöltek, utóbbi vízumliberalizáció nélkül.

A jelenlegi uniós folyamatok és az elmúlt évek tapasztalatai alapján nem várható lényeges előrelépés a nyugat-balkáni bővítésben. Az egyhangú döntéshozatal miatt bármelyik tagállam élhet a vétó [lehetőségével](#) (mint ahogyan azt Franciaország, Hollandia és Bulgária is tette), s jelentős számban vannak a bővítéssel szemben szkeptikus (Dánia, Svédország) és/vagy indifferens országok is. A bővítési fáradtságnak (*enlargement fatigue*) nevezett „jelenség” pedig nemcsak a nyugat-európai társadalmakban tapasztalható, hanem éppúgy érinti a Nyugat-Balkánt is. A folyamatos [kudarok](#) miatt az uniós csatlakozás támogatottsága folyamatosan csökken a térségben, a legnagyobb mértékben Szerbiában és Montenegróban.

A Nyugat-Balkán geopolitikai ütközőzóna, ahol az EU inaktivitása (hitelességének elvesztése és a lassú bővítési folyamat) teret enged más nagyhatalmaknak. Washington, Moszkva és Peking, illetve Ankara¹ saját, globális méretű hatalmi játszmáinak leképződését e régióban is megtapasztalhatjuk: az amerikai–kínai nagyhatalmi versengés az [5G-hálózatok](#) kiépítése kapcsán éppúgy megjelenik a Balkánon, mint az amerikai–oroszlentét az [energiaellátás](#) vonatkozásában. Példaként említhető továbbá az elmúlt években tapasztalható fegyverkezési verseny is: a Koszovói Biztonsági Erőket (a kvázi „koszovói hadsereget”) az amerikaiak (és törökök) [fejlesztik](#), a szerb hadsereget pedig orosz és kínai eszközök segítségével modernizálják.

A keleti hatalmak érdekei egyelőre nem fedik egymást, Oroszország és Kína is más-más területeken aktív a Nyugat-Balkánon. Amíg Moszkva az energetikában és a médiában jelenik meg, illetve a kulturális és vallási kapcsolatok révén szerez befolyást, addig Peking a gazdasági szférában (például az infrastruktúra kiépítése és a bányászat terén) aktív. Nem tudni, hogy Kína gazdasági fókuszamikor ölt politikai formát; de valószínűleg csak rövid idő kérdése. Oroszország pedig elégedett a jelenlegi balkáni status quóval: ami rendezetlen koszovói kérdést, és nem NATO-tag Szerbiát és Bosznia-Hercegovinát jelent. A keleti hatalmak tényérése miatt kardinális az, hogy az EU meghatározó partnerként, első számú szereplőként legyen jelen a térségben. Ezt elősegíti, hogy jelenleg egyetértés van az Egyesült Államok és az EU (és Németország) között a Nyugat-Balkán kapcsán; ez hazánknak is előnyös fejlemény. Az EU- (és NATO-) tagság pedig csökkenti a már említett politikai kockázatokat és a külső hatalmak tényérését is képes lassítani.

GAZDASÁGI HELYZET

A térség országai gazdasági szempontból ugyanazon problémákkal néznek szembe. A jugoszláv dezintegrációs folyamatot kísérő fegyveres konfliktusok – és az ENSZ gazdasági embargóinak – hozományaként a függetlenségüket kikiáltó tagköztársaságok gazdasági szintje az 1970-es évek átlagára esett vissza. Ez a közel húszéves lemaradás, a termelési láncok felaprózódásával egyetemben, a mai napig meghatározza a térség gazdasági helyzetét. Az országcsoport legnagyobb problémája továbbra is a [versenyképesség hiánya](#), valamint a külföldi befektetések alacsony szintje; fejlődésük az új technológiák és know-how hiányában megakad. A képet tovább rontja a jogbiztonsági problémák (korrupció és szervezett bűnözés) megléte, illetve a nagyfokú kivándorlás, agyelszívás. A Nyugat-Balkán uniós piacokhoz való földrajzi közelsége (és dependenciája), a makrogazdasági stabilitás, a kedvező adókönyezet és az alacsony munkaerőköltség viszont olyan tényezők, amelyek növelhetik a külföldi tőkebefektetéseket, egyben pedig vonzóvá teszik a térség országait.

1 Törökország a NATO tagjaként ilyen szempontól a nyugati érdekszférához tartozik, az elemzésben így csak az orosz és kínai jelenlétre fókuszálunk.



A Nyugat-Balkánt továbbra is átmeneti gazdaságként (*transition economy*) kezelhetjük. Az ilyen gazdaságok fejlődésének záloga a külföldi tőkebefektetések (FDI) megléte; jelenleg az ilyen befektetések elmaradnak a látványos fejlődéshez szükséges ütemtől. Az FDI bevonása érdekében ugyan történtek [előrelépések](#) – kedvező adófeltételek bevezetése, külföldi befektetőkkel szembeni egyenlő bánásmód biztosítása, 100 százalékos külföldi tulajdon lehetősége –, ám az üzleti környezet további javítása szükséges. Ez elsősorban a jogi és bürokratikus keretek egyszerűsítését, valamint a korrupció elleni elkötelezettebb harcot jelenti; utóbbi jelentős hatással van a külföldi befektetők bizalmára. A Világbank *Doing Business* [felméréséből](#) látható, hogy az említett tényezők alapján Bosznia áll a legrosszabbul, míg a térségből Észak-Macedónia az éllovas; ez azt jelenti, hogy az üzletkezdés adminisztratív szempontjait figyelembe véve (bürokrácia, időigényesség, átláthatóság) utóbbi kínálja a legjobb befektetési környezetet.

A humán tőke megléte és az emberek képzettsége szintén fontos a gazdasági-üzleti környezet szempontjából. A Nyugat-Balkán e tekintetben felemás képet mutat: ugyan a szakképzett és/vagy könnyen betanítható, nyelveket beszélő munkaerő rendelkezésre áll, de a rossz gazdasági helyzet (az alacsony bérek) a munkaerő tömeges [kivándorlásához](#) vezet. A nagy fokú emigráció első számú iránya Nyugat-Európa (uniós és/vagy EGT-országok): a térség állampolgárainak közel egyharmada valamelyik uniós tagállamban él. Az európai munkaerőhiány sem hanyagolható el az agyelszívás (*brain drain*) folyamatában; Németországban például könnyen [juthatnak](#) munkavállalói vízumhoz a nem uniós, szakképzettséggel rendelkező állampolgárok.

A közös piac közelsége a Nyugat-Balkánnak és az uniós tagállamoknak is kölcsönös előnyökkel jár. A térség legfontosabb kereskedelmi partnerei az uniós tagállamok (az intraregionális kereskedelem volumene nem kiemelkedő); a térség importjának 56 százaléka uniós államokból [érkezik](#). A Nyugat-Balkán domináns exportpiaca szintén a közös piac; ezt elősegíti, hogy 2000-től mindegyik ország autonóm kereskedelmi kedvezményeket [élvez](#). A kis és nyitott balkáni gazdaságok GDP-jüket tekintve a nyersanyagok előállítására támaszkodnak (különösen Bosznia, Koszovó és Montenegró), illetve a feldolgozóipar dominál (Albánia, Észak-Macedónia, Szerbia). Az EU tagállamaihoz képest továbbra is magas a primer szektor súlya. A nyugat-balkáni iparcikkek több mint 50 százaléka munkaerő- és erőforrás-igényes, vagy alacsony munkaerő- és technológiaigényű.

A globális gazdasági folyamatok változásának a Nyugat-Balkán szintén kitett, de közelségéből az EU további előnyökhöz juthat. A térség gazdasági dinamikáját a belső piac (elsősorban Németország/eurózóna) változásai befolyásolják. Az ellátási láncok [közelségéből](#) adódóan – mint ahogyan arra a koronavírus-járvány is rámutatott – a Nyugat-Balkán [ideális terepe](#) lehet az uniós államokból érkező befektetéseknek. Az EU egyik célkitűzésére, miszerint biztosítani kell a fenntartható nyersanyagellátását, a Nyugat-Balkán jó lehetőséget biztosít földrajzi közelsége, és így az alacsony szállítási költségek miatt. Habár a térség infrastrukturális hálózata még hiányos (például hiányoznak a megfelelő összeköttetések a fővárosok

között), az EU-s országok felé tartó közúti hálózatok megvannak, állapotuk kielégítő. Az infrastruktúra – a tőkebevonás fontos szempontja – folyamatosan fejlődik, amelynek további kiépítésére az EU jelentős forrásokkal támogatja a térség országait.

MAGYAR GAZDASÁGI JELENLÉT A NYUGAT-BALKÁNON

A MAGYAR GAZDASÁGI JELENLÉT VÁLTOZÁSA A NYUGAT-BALKÁNON

A Nyugat-Balkán a magyar termék- és szolgáltatásexport kiemelt célállomása, hiszen az elmúlt tíz évben Magyarország kétszeresére növelte a térségbe irányuló export mértékét. A magyar termék- és szolgáltatásexport 2019-ben lépte át először a 3 milliárd eurót, s e vonatkozásban Szerbia az egyik legfontosabb gazdasági partnerré lépett elő: ebben az évben az országba irányuló magyar termék- és szolgáltatásexport értéke meghaladta a 2 milliárd eurót, azaz a régióba irányuló kivitelünk kétharmada ide érkezett.

A Szerbiával való szoros kapcsolatok több szempontból is lényegesek; azok politikai, gazdasági és energetikai érdekeket is szolgálnak. Az Aleksandar Vučić szerb államfővel kialakított kedvező magyar viszony a jövőre nézve is biztosított, tekintettel a kormányzó Szerb Haladó Párt (*Srpska napredna stranka*) stabil belpolitikai helyzetére. A Szerbiával folytatott szoros együttműködést szintén indokolja az ország gázellátásban betöltött szerepe: az év elején működésbe lépett Török/Balkáni Áramlat gázvezeték meghosszabbításával Magyarország diverzifikálhatja forrásait, s növelheti az ellátás biztonságát. Idén nyáron megtörtént a szerb–magyar [interkonnektor](#) átadása, a várakozások szerint hazánk 2021 októberétől kezdődően akár évi hatmilliárd köbméter orosz gázt is fogadhat Szerbia felől.

Szerbiához képest a többi nyugat-balkáni állammal folytatott kereskedelem szintje lényegesen elmarad, holott az intézményi keretek biztosítottak. Megjegyzendő, hogy a termék- és szolgáltatás-kereskedelem volumenében majdnem mindegyik térségbeli ország esetében jelentős növekedés figyelhető meg. Míg Szerbiával a 2015–2019 közötti időszakban 7 százalékkal nőtt a kereskedelem volumene, addig Albániával és Koszovóval a duplájára emelkedett, amely a helyi piacszerzési sikerekre enged következtetni.

A Magyarországra irányuló közvetlen külföldi beruházások (FDI) állománya, valamint a magyar külföldi FDI-állomány különbsége egyértelműen mutatja, hogy hazánk FDI-vonzó képessége lényegesen nagyobb, mint az FDI-kihelyezés mértéke. A magyar vállalatok tőkekihelyezése ugyanakkor folyamatosan bővül: míg 2010-ben 17 milliárd euró volt a külföldi FDI-állomány, addig ez 2019-re 28 milliárd euróra emelkedett. Az állománynövekedés pedig különösen igaz a



Nyugat-Balkánra. Hazánknak Észak-Macedóniában, Montenegróban és Szerbiában vannak jelentős tőkeállományai; 2019-ben a beruházások értéke 1,4 milliárd euró volt, így 2015-höz képest ez az arány több mint duplájára nőtt.

A külföldre irányuló magyar működőtőke tekintetében szintén Szerbia vezet a sort; 2019-ben a szerbiai magyar tőkeállomány értéke elérte a 964 millió eurót. Ennek egyrészt az az oka, hogy Szerbia a magyar beruházástámogatási rendszer legfőbb kedvezményezettje, másrészt köszönhető a MOL és az OTP tevékenységének. Magyarország legfőbbképpen az OTP révén van jelen Montenegróban; 2019-ben az FDI-állomány az országban 181 millió eurót tett ki. 270 millió eurós tőkeállományt realizált Magyarország 2019-ben Észak-Macedóniában, amelyel hazánk az egyik legnagyobb befektető az országban; ez köszönhető annak, hogy az akkor még Matáv Magyar Távközlési Rt. (ma: Magyar Telekom) 2001-ben [megvásárolta](#) a *Makedonski Telekomunikacii* (MakTel) észak-macedón távközlési vállalat többségi tulajdonrészét. A külföldi FDI-állomány a térség országai közül [Albániában](#) a legalacsonyabb, miközben a hagyományos befektetők (Görögország és Olaszország) egyre kisebb arányban vannak jelen a piacon; ennek oka az albán feketegazdaságban keresendő. Felismerve a problémát, az albán kormány pénzügyi reformcsomaggal próbálja ösztönözni a befektetéseket. Magyarország így viszonylag későn, 2018-ban jelent meg Albániában az OTP befektetési útján, de az aktuális piaci környezet további befektetési lehetőségekkel szolgálhat a magyar vállalatok számára. Ugyanez igaz [Bosznia-Hercegovinára](#) és [Koszovóra](#): előbbi országban Budapest döntően a MOL és a WizzAir révén van jelen, utóbbiban az ország fiatal volta és a turbulens belpolitikai környezet miatt jelentős gazdasági kapcsolatrendszer egyelőre nem épült ki.

MAGYAR TÁMOGATÁSI ESZKÖZÖK ÉS INTÉZMÉNYEK

A nyugat-balkáni országokba irányuló magyar termék- és szolgáltatásexport számottevő növekedéséhez az elmúlt években jelentős mértékben hozzájárultak a hazai intézményi támogatás, illetve kifejezetten a magyar vállalatok térségbeli beruházásainak elősegítésére indított pénzügyi ösztönzők. A Magyar Exportfejlesztési Ügynökség (HEPA) mellett az együttműködés elmélyítését szolgálják a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) Nyugat-balkáni Tagozata, valamint a HEPA és az Eximbank belgrádi irodái is. Viszonylag új szereplőként van jelen, de annál fontosabb területre fókuszál a Nyugat-Balkáni Zöld Központ Nonprofit Kft. (Zöld Központ), amely támogatásaival a balkáni országok klímavédelmi vállalásainak teljesítéséhez kíván hozzájárulni.

A HEPA – szoros együttműködésben a nyugat-balkáni gazdasági tevékenység irányítására létrehozott belgrádi irodával – a magyar cégek exportpiaci tevékenységét és a kétoldalú gazdasági kapcsolatok élénkítését ösztönzi. 2019-ben hirdették meg először a [Nyugat-Balkán Beruházási Támogatást](#) 9,09 milliárd forintos keretösszeggel. A támogatás célja a térség gazdasági fejlesztése és a

magyar jelenlét növelése a nyugat-balkáni országokban; a kedvezményezettek a forrást a célszörzrőgokban lévő leányvállalataik vagy többségi tulajdonba kerülő vegyesvállalatok fejlesztésére fordíthatják. Megjegyzendő, hogy a támogatás a hat nyugat-balkáni országból egyelőre csak Szerbia, Montenegró és Bosznia-Hercegovina területén megvalósuló projektekre vonatkozik, illetve a nyertes pályázatok 80 százaléka és a [kedvezményezett](#) vállalatok (KÉSZ Holding Zrt., Kristály Tervező, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft., Pharma Pack Hungary Kft., UBM Trade Kft.) tervezett beruházásai is kizárólag Szerbiára, azon belül is a Vajdaságra koncentrálódnak. A [benyújtott](#) pályázatok jól mutatják a szerb (és tágabb értelemben vett nyugat-balkáni) piac nyújtotta lehetőségeket, azok az élelmiszeripar, mezőgazdaság, építőipar, energetika területére összpontosítanak, de már megjelentek az IT- és mérnöki szolgáltatásokra alapozó beruházások is. A Szerbia felé tanúsított elköteleződést mutatja a HEPA Szerb Fejlesztési Ügynökséggel kötött együttműködési megállapodásának [kibővítése](#), ami a magyar cégek szerb beruházásaiban való közös segítségnyújtásról szól.

A beruházási támogatással párhuzamosan hirdette meg a HEPA a nyugat-balkáni kétoldalú infrastrukturális projektelőkészítési [programjait](#). Ennek keretében Magyarország kormányközi megállapodásokkal kíván technikai segítséget biztosítani; kiemelendő, hogy itt mind a hat nyugat-balkáni állam partnerországgént szerepel. A projekt keretében történő együttműködés először Szerbiával indult el, a jövőbeli magyar beruházásokat elősegítő infrastruktúra-fejlesztések előkészítését (közlekedési infrastruktúra modernizálása, hulladékgazdálkodás, környezetvédelem) Magyarország 1,5 milliárd forint értékben finanszírozza. A szerb példát követve már Montenegróval is [aláírásra](#) került az infrastruktúra-fejlesztést célzó kormányközi megállapodás.

Bár nem kizárólag Nyugat-Balkán fókuszú a Külgazdasági és Külügyminisztérium HEPA-val és a CED Közép-Európai Gazdaságfejlesztési Hálózattal közösen indított [Külpiaei Nővekedési Támogatási Programja](#) (KNTP), célkitűzéseit tekintve a program kiemelt támogatási területként hivatkozik a Nyugat-Balkánra. A KNTP célja a magyar cégek külföldi terjeszkedésének, regionális vagy globális multinacionális vállalattá válásának támogatása új beruházások, vállalatbővítés vagy vállalatvásárlás útján. A támogatási keret a 2021-es évre 20 milliárd forint, a pályázatok fogadása folyamatos.

A támogatási intézményrendszerben új szereplő a Zöld Központ, mely a HEPA-hoz hasonlóan pénzeszközökkel kívánja elősegíteni a magyar vállalatok nyugat-balkáni jelenlétét klímavédelmi projekteken keresztül. Eddig három alkalommal hirdetett meg a Zöld Központ 400 millió forintos keretösszeggel támogatási felhívást a hat térségbeli országra. A nyertes projektek kapcsán kiemelendő, hogy azok – ellentétben a Nyugat-Balkán Beruházási Támogatással – nem korlátozódnak Szerbiára.

A régió klímavédelmi vállalásainak elősegítése több szempontból is [érdeke](#) hazánknak. A nyugat-balkáni szénerőművekből származó [szennyezés](#) rendkívüli: 2019-ben a térség tizenhatalc, nagyrészt lignitalapú széntüzelésű erőműve kétszer



annyi kén-dioxidot (SO_2) bocsátott ki, mint amennyit az EU-tagállamokban található 221 szénérőmű összesen. A legnagyobb szennyező a bosznia-hercegovinai Ugljevik, mely 50 tonna SO_2 -ot bocsát ki gigawattóránként; ezzel szemben az EU legszennyezőbb erőműve, a lengyel Bełchatów csupán 1,1 tonnát. A nagy károsanyag-kibocsátás nem csupán a térségben élők egészségét veszélyezteti, szomszédos országgént a határon átnyúló légszennyezés Magyarországnak is kihívást jelent. A nyugat-balkáni államok továbbá [nem teljesítik](#) az Energiaközösség szerződésében foglalt vállalásaikat a kibocsátott SO_2 mennyiségét illetően, mely az európai uniós integrációjukat is hátráltatja. Ezért az üzletépítésen túl a támogatások nemcsak egészségügyi szempontból lényegesek, hanem megerősíthetik Magyarország pozícióját mint a Nyugat-Balkán EU-integrációjának egyik legfőbb támogatója.

Míg a HEPA és a Zöld Központ pénzügyi ösztönzők révén támogatja a magyar vállalatok terjeszkedését, addig az MKIK Nyugat-balkáni Tagozata az információ-nyújtásra és kapcsolatfejlesztésre fókuszál. A Tagozat [célja](#) a hazai cégek piacra jutásának segítése, ennek érdekében tevékenységük üzleti fórumok, találkozók, delegációk szervezésére, információátadásra terjed ki, illetve kapcsolatban állnak a partnerországok helyi kamaráival és kereskedelmi szervezeteivel. Az MKIK nem elhanyagolandó, hiszen a tapasztalat azt [mutatja](#), hogy a külföldi beruházások gátját a finanszírozási nehézségeken túl az információ hiánya jelenti; legyen szó akár a jogi környezet ismeretéről, a vállalati kultúráról, a munkaerő megtalálásáról vagy a nyelvismeretről.

JÓ GYAKORLATOK A NYUGAT-BALKÁNON: AZ OTP ÉS A TISZA CIPŐ CSOPORT

Az OTP Csoport 2006 óta van jelen a nyugat-balkáni térségben, akvizíciós növekedési stratégiát követve leányvállalatai révén jelentős piaci részesedést tudhat magáénak. Az bank 2006-ban jelent meg a [szerb](#) piacon, 2021-re végrehajtotta két szerb leánybankjának, a *Vojvođanska banka* és az *OTP banka Srbija* integrációját; az integrált bank a legnagyobb hitelállománnyal rendelkező pénzintézeté, míg 5,6 millió eurós mérlegfőösszegével a második legnagyobb bankká vált Szerbiában. Az OTP Bank 2006-ban, a *Crnogorska komercijalna banka* (CKB) megvásárlásával lépett be a [montenegrói](#) piacra. Az OTP Csoport leánybankjaiként a CKB megőrizte vezető bank szerepét az országban, a legnagyobb hitelfortfólióval rendelkezik. 2019-ben a CKB tulajdonába került a *Societe Generale banka Montenegro*, ezzel az OTP Csoport piacvezető maradt, 28 százalékra növelve piaci részesedését. 2019-ben [Albániában](#) is akvizíciós tevékenységet hajtott végre az OTP Csoport, a *Banka Societe Generale Albania Sh.a.* megvásárlásával az ötödik legnagyobb albán bank került a tulajdonába.

Bár merőben különbözik az OTP Csoport tevékenységétől és vállalati stratégiájától a [Tisza Cipő Csoport](#) szerbiai tőkekihelyezése, a cégcsoport példaként szolgálhat más magyar cégek előtt is. A Tisza Cipő Zrt. a munkaerő-gazdálkodását külön vállalatba helyezte ki Szerbiában, egyre növekvő munkaerőbázisa pedig

az autóalkatrész-gyártás terén is megállta a helyét. Így 2014-től a Tisza Automotive, a Tisza Cipő Csoport szerb leányvállalata már kifejezetten autógyárak beszállítójaként dolgozik. A vállalat már [három](#) gyárat üzemeltet a Vajdaságban – Zentán, Óbecsén és Nagyikindán –; a lokációválasztásban szerepet játszott a magyarnál alacsonyabb bérszínvonal, valamint a hely- és nyelvismeret. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy munkaintenzív gyártási folyamat kihelyezése nyugat-balkáni országokba körülményessé válhat, mivel a munkaerőhiány a térségben is kihívást (fog) jelent(eni).

Magyarország gazdasági jelenlétének növeléséhez fontos a földrajzi elhelyezkedésünk jelentette előnyök, és az aktuális piaci helyzet adta lehetőségek kihasználása. A Nyugat-Balkán az egyetlen olyan térség, ahol hazánk meghatározó szereplőként tud megjelenni; ezt elősegíti, hogy a régióba irányuló FDI-áramlás a hagyományos befektetők részéről csökkenő tendenciát mutat. Köszönhetően az aktuális piaci helyzetnek és a kiterjedt intézményi támogatásnak, Magyarország 2010–2019 között közel megduplázta a térségbe irányuló termék- és szolgáltatásexportját. Habár a nyugat-balkáni FDI-állomány szintén közel a kétszeresére emelkedett, ez még mindig csak töredéke a magyar FDI-kihelyezésnek. Eközben a magyar gazdasági tevékenység döntő hányada továbbra is Szerbiára, azon belül is a Vajdaságra koncentrálódik, miközben Albániában, Bosznia-Hercegovinában és Koszovóban – a magas politikai kockázat miatt – korlátozott a magyar jelentét.



MELLÉKLETEK

Magyar termék- és szolgáltatásexport értéke euróban					
ország	exportforgalom típusa	2010	2013	2016	2019
Albánia	szolgáltatás	3 912 000	1 855 000	1 207 000	17 098 000
	termék	60 472 158	48 362 844	67 385 591	87 637 128
Bosznia-Hercegovina	szolgáltatás	10 403 000	12 692 000	17 371 000	31 669 000
	termék	265 384 677	308 761 912	291 877 550	380 054 743
Észak-Macedónia	szolgáltatás	6 592 000	13 905 000	26 481 000	40 789 000
	termék	103 018 498	113 787 661	208 252 800	375 278 816
Kosзовó	szolgáltatás	1 045 000	2 780 000	1 266 000	10 839 000
	termék	27 038 745	37 457 798	39 283 099	71 455 040
Montenegró	szolgáltatás	9 432 000	6 765 000	2 780 000	4 857 000
	termék	32 970 667	53 359 307	35 354 572	64 573 983
Szerbia	szolgáltatás	272 220 000	294 979 000	260 650 000	357 878 000
	termék	844 099 472	1 190 982 812	1 289 017 317	1 661 490 153
Összesen		1 636 588 217	2 085 688 334	2 240 925 929	3 103 619 863

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH), 2021.

Magyarország és a Nyugat-Balkán közötti termék- és szolgáltatáskereskedelem egyenlege (euróban)					kereskedelmi volumen változása 2010–2019 között (százalékban)	kereskedelmi volumen változása 2016–2019 között (százalékban)
ország	2010	2013	2016	2019		
Albánia	60 421 342	48 188 388	49 593 345	76 337 857	26	54
Bosznia- Hercegovina	184 643 601	221 484 431	186 471 842	158 421 830	-14	-15
Észak-Macedónia	99 040 672	114 550 196	180 873 140	249 618 173	152	38
Koszovó	27 892 793	39 312 213	39 140 147	79 073 879	183	102
Montenegró	10 310 593	50 574 797	-2 552 748	-14 826 794	-244	481
Szerbia	771 822 327	955 009 717	806 638 828	962 056 515	25	19

Forrás: KSH, 2021.



Közvetlen külföldi befektetések, nettó beáramlás (millió euró)				
ország	2010	2013	2016	2019
Albánia	918,02	1056,37	879,69	1011,62
Bosznia-Hercegovina	373,85	263,89	263,81	328,67
Észak-Macedónia	253,90	338,99	462,74	462,84
Koszovó	412,77	312,91	205,34	240,12
Montenegró	638,68	376,05	190,95	352,25
Szerbia	1426,22	1734,55	1983,80	3595,53

Forrás: Világbank, 2021. Árfolyam: Európai Központi Bank, 2021.

A magyar OFDI-állomány (millió euró)*				
ország**	2010	2013	2016	2019
Észak-Macedónia	346,0	354,6	232,8	270,8
Montenegró	192,0	227,0	162,9	181,1
Szerbia	356,3	178,3	280,3	964,3
összesen	894,3	759,8	676,1	1 416,3
összes OFDI-állomány	17 673,7	29 004,0	23 624,8	28 070,0

Forrás: MNB, 2021.

* kivéve speciális célú vállalatok

** Albániáról, Bosznia-Hercegovináról és Koszovóról a Magyar Nemzeti Bank (MNB) nem közölt adatot.